

Полякова Анастасія – аспірантка Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, e-mail: chorna.anastasiya@ukr.net

Poliakova Anastasiia – postgraduate student of National Pedagogical Drahomanov University, e-mail: chorna.anastasiya@ukr.net

Цитуйте цю статтю як:

Полякова А. Сучасні тенденції розвитку системи музично-ритмічного виховання молодших школярів. *Педагогічний дискурс*. 2017. Вип. 23. С. 102–107.

Cite this article as:

Poliakova A. Modern Tendencies of the Development of the System of Music-Rhythmic Education of Junior Schoolchildren. *Pedagogical Discourse*. 2017. Issue 23. pp. 102–107.

УДК 37.013.42(075.8)

АННА ПРИХОДЬКО,

кандидат педагогічних наук, доцент

(Україна, Суми, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка)

ANNA PRYKHODKO,

candidate of pedagogical sciences, associate professor

(Ukraine, Sumy, Sumy State Pedagogical University named after A.S.Makarenko)

orcid.org/0000-0003-3494-8257

Нормативно-правові та концептуальні засади співробітництва соціального педагога з сім'єю щодо виховання статі учнів підліткового віку

Normative-Legal and Conceptual Principles of Cooperation of Social Pedagogue with Family as for the Education of Sex of Pupils-Teenagers

У статті висвітлено нормативно-правові та концептуальні засади співробітництва соціального педагога з сім'єю щодо виховання статі учнів підліткового віку. Авторкою узагальнено та систематизовано нормативно-правові документи, у змісті яких обґрунтовано умови, принципи і механізми консолідації зусиль сім'ї з представниками навчальних закладів, зокрема соціальними педагогами, щодо виховання статі учнів підліткового віку. Увагу зацентровано на тих положеннях державних документів, які стосуються поняття «соціального партнерства», його планування та організації в аспекті виховання статі учнів загальноосвітньої школи.

З метою уникнення термінологічної невизначеності, авторкою уточнено поняття «виховання статі», під яким визначено процес формування визначених особових конструктів, системи моральних установок і норм у сфері міжособистісних контактів з представниками своєї та протилежної статі. Констатовано, що консолідація зусиль соціального педагога з сім'єю є визначальним механізмом вироблення єдиних вимог до організації та реалізації процесу виховання статі учнів підліткового віку у межах загальноосвітньої школи, у позанавчальній сфері їх життєдіяльності, дозвіллевій активності та у сфері налагодження продуктивної міжстатевої взаємодії загалом.

Ключові слова: виховання статі, учні підліткового віку, соціальний педагог, сім'я, нормативно-правова база.

The article is devoted to normative-legal and conceptual principles of the partnership of social teacher and family in the process of education of teenagers' sex. The main theoretical bases of normative and legal regulation of an educational sphere, the partnership of social teacher and family of teenagers in it are analyzed and systematized in the article. The author describes some modern normative-legal documents in the contents of that are determined terms, principles and mechanisms of a consolidation of efforts of family with the representatives of educational establishments, in particular social teacher in the process of education of teenagers' sex. Much attention is given to those state documents positions, which touch upon a concept «social partnership», it planning and the organization in the aspect of education of teenagers' sex at general school.

It should be stressed that the author understands a concept «education of teenagers' sex» as a process of forming of certain personal constructs, a system of moral options and norms in the field of interpersonal contacts with representatives their own and opposite sex.

The work also has analyzed legislative initiatives concerning to a consolidation of efforts of social teacher with family of teenagers. Also the procedure of normative and legal regulation of the partnership between social teacher and family in the process of education of teenagers' sex was disclosed in the paper. The author stresses that the effective partnership of social teacher and family it's a basic mechanism of making of only requirements to the organization and the realization of the process of education of

teenagers' sex in their study at general school, during after-hour, cultural and leisure-time activity, and in the process of the establishment of productive intersexual cooperation on the whole.

Key words: *education of sex, teenagers, social teacher, family, normative-legal documents.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... Стратегічні цілі розвитку освіти XXI ст., які відображено у низці вітчизняних нормативно-правових документах, передбачають розвиток партнерства сім'ї та школи задля активізації процесу навчання і виховання підростаючого покоління. На наш погляд, потреба такого партнерства є першочерговою і у питаннях, пов'язаних зі вихованням статі, зокрема учнів підліткового віку. Однак, на переконання провідних теоретиків і практиків педагогічної та соціально-педагогічної наук, за умов сьогодення у справі розвитку співпраці ведучих освітньо-виховних інститутів утвердились дві протилежні тенденції: з одного боку, значно зріс рівень взаємних вимог – батьків до школи, вчителів до батьків, посилюється контроль батьків за навчально-виховним процесом у школі. З іншого боку, досить помітним є певне відчуження батьків з педагогами, що частково пов'язане з формалізацією взаємодії школи та сім'ї, а також з утвердженням позиції батьків як замовників освітніх послуг.

У зв'язку зі сказаним, актуалізується проблема розроблення концептуальних засад співробітництва соціального педагога з батьками щодо виховання статі учнів підліткового віку згідно із нормами чинного вітчизняного законодавства. Уважаємо, розкриття означеного питання потребує аналізу нормативної бази, яка закріплює провідні аспекти взаємодії школи та сім'ї, соціального партнерства загалом, партнерства соціальних інститутів, зокрема медичних і соціального спрямування та ін.

Аналіз досліджень і публікацій... Актуальність виховання статі учнів підліткового віку визначається в численних психолого-педагогічних дослідженнях різного часу. Процес такого виховання розглядається, передусім, через систему діяльності вчителя, шкільного психолога, соціального педагога, батьків в аспекті впливу на статеву свідомість учнів (Т. Говорун, Н. Максимовська, Я. Мудрий, О. Сечейко та ін.); через формування культури сексуальної поведінки (О. Баряєва, І. Кон, І. Петрище, О. Філатова та ін.); через адаптацію підлітків до реалізації функцій сім'ї (А. Даник, Г. Корчова, В. Кравець, Г. Постовий та ін.).

Наукові основи налагодження співробітництва фахівців з батьками щодо вихованні статі дітей різного віку крізь призму гендерного підходу висвітлено в працях О. Главацької, С. Гришак, О. Луценко, О. Остапчук, Л. Штильової та ін.

Попри розроблення проблеми виховання статі дітей різного віку у численних наукових на науково-методичних розвідках, актуальною залишається потреба узагальнення й систематизації теоретичного матеріалу та практичного досвіду щодо обґрунтування умов, принципів і механізмів консолідації зусиль сім'ї з представниками навчальних закладів, зокрема соціальними педагогами, у напрямі виховання статі учнів підліткового віку.

Формулювання цілей статті... Розглянемо вітчизняну нормативно-правову базу та законодавчі ініціативи сьогодення, які висвітлюють зміст і концептуальні засади взаємодії школи та сім'ї, звертаючи при цьому увагу на такому аспекті виховання підростаючого покоління, як виховання статі.

Виклад основного матеріалу... Потреба налагодження взаємодії школи із сім'ями учнів різного віку і статі проблематизується у низці державних документів. Так, відповідно до статті 50 Закону України «Про освіту» (1996 р.) батьки є рівноправними учасниками навчально-виховного процесу, оскільки без їхньої допомоги педагогічному колективу важко домогтися значних успіхів у навчанні та вихованні дітей різного віку [2]. У Державній національній програмі «Освіта (Україна XXI століття)» (1993 р.) також наголошено на тому, що в основу національного виховання мають бути покладено принципи єдності сім'ї і школи, наступності та єдності поколінь. Відтак, згідно із положеннями Державної національної програми у контексті взаємодії школи та сім'ї перспективним є продовження та поглиблення у межах навчального закладу родинно-сімейного виховання, налагодження тісного контакту вчителів з батьками, взаємозв'язку між школою і родиною загалом, що є основою чи-то передумовою підвищення активності навчання та виховання [16].

Принцип єдності сім'ї та школи, декларований у Державній національній програмі «Освіта (Україна XXI століття)», знайшов своє відображення і в Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті (2002 р.), а також Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013 р.), згідно з якими державна політика в галузі освіти спрямовується на активізацію участі батьків у діяльності навчальних закладів.

У Концепції виховання дітей та молоді у національній системі освіти, затвердженій рішенням колегії МОН України (1996 р.), серед специфічних виховних задач загальноосвітнього навчального закладу виокремлено й статеве виховання, підготовку учнів до сімейного життя, формування культури сімейних і статевих відносин. При цьому у Концепції зауважено, що одним із шляхів

реалізації положень документу є залучення до виховної роботи школи батьків учнів. Провідним принципом організації даного виховного процесу у межах школі визначено гармонізацію родинного і суспільного виховання, що передбачає організацію педагогічного всеобучу батьків, об'єднання і координацію виховних зусиль усіх суспільних інститутів [5].

Концептуальні положення налагодження взаємодії школи та сім'ї розкрито також у в Законі України «Про загальну середню освіту» (1999 р.). У Законі, зокрема, зауважено на тому, що з огляду на нові вимоги до якості виховання молоді, які ґрунтуються на потребах соціально-економічного розвитку країни, взаємодія школи та сім'ї стає одним з основних чинників удосконалення системи вітчизняної педагогічної освіти.

Організаційно-методичні аспекти налагодження взаємодії школи та сім'ї відображено у Програмі підтримки сім'ї на період до 2010 року (2007 р.). У документі наголошено на тому, що рівень культури батьківсько-дитячих взаємин у сім'ї визначає якість психічного, емоційного та морального розвитку дитини, підготовки її до різнорівневих контактів поза сімейним мікросередовищем, що власне й детермінує устанавлення єдності зусиль сім'ї із провідними виховними інститутами, зокрема навчальними закладами.

Аналіз чинної нормативно-правової бази щодо налагодження взаємодії школи і сім'ї дозволяє стверджувати: даний процес в реаліях сьогодення передбачає підтримку та стимулювання участі батьків в управлінні загальноосвітніми закладами; активізацію практико-орієнтованих та соціально-педагогічних ініціатив, націлених на зміцнення та оздоровлення сім'ї; створення умов подолання дефіциту батьківської участі в житті підлітків. Відтак, доцільним видається розкриття положень тих державних документів, які стосуються поняття «соціального партнерства», його планування та організації, а також перспектив використання напрацьованого теоретико-практичного досвіду при налагодженні контактів соціального педагога з батьками у процесі виховання статі учнів підліткового віку.

Зауважимо, що у процесі висвітлення концептуальних засад співробітництва соціального педагога з батьками щодо виховання статі учнів підліткового віку проблема соціального партнерства актуалізується з наступних причин. По-перше, існує потреба формування основ нової поведінки провідних агентів виховання дітей та молоді на всіх рівнях від шкільного до сімейного: соціальний діалог, консультації, переговори, запобігання конфліктам. По-друге, нагальною є зміна неузгодженості виховних, моральних вимог школи та родини до статевої соціалізації та ідентифікації учнів підліткового віку на ідеологію соціально-педагогічного партнерства суб'єктів виховного впливу.

Так, соціальним партнерством в освітній сфері розуміють механізм досягнення нової якості освіти, особливу взаємодію освітніх установ з суб'єктами та соціальними інститутами, державними установами, суспільними органами, яка спрямована на узгодження, реалізацію інтересів усіх учасників цього процесу та досягнення освітньої мети [17, с. 176].

Вивчення наукової літератури (А. Молчанова [6, с. 10], Н. Ничкало [14, с. 15] та ін.) дозволяє констатувати, що фундаментом явища «соціальне партнерство» виступає соціальна взаємодія як спосіб соціального буття, що базується на ідеологічних зв'язках соціальних суб'єктів, забезпечує єдність і гармонізацію соціальних структур задля вироблення стратегії єдиних дій як окремих особистостей, так і соціальних груп та спільнот.

Однією з розповсюджених форм соціального партнерства в освітній системі, згідно із даними А. Молчанової [6, с. 14], є функціонування рад різних рівнів як представницьких органів, до складу яких входять представники зацікавлених або запрошених сторін. Звертаючись до предмету нашого дослідження, можемо припустити, що в загальноосвітній школі доцільним є функціонування батьківських рад, які б включали представників різних навчальних потоків (груп, класів, курсів, відділень тощо) та збиралися б для обговорення проблем, дотичних до проблематики статі, вироблення спільних рішень щодо оптимізації процесу виховання статі учнів підліткового віку тощо.

Аналіз джерельної бази засвідчив, що законодавчі основи розвитку соціального партнерства в системі освіти містяться у низці державних документів різних рівнів. Зокрема, механізм і межі взаємодії суб'єктів організації соціальної роботи із сім'ями, у тому разі й соціального педагога, закріплено Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах» (2013 р.).

У Державному стандарті соціальної послуги профілактики (2015 р.) [7], затвердженого Наказом Міністерства соціальної політики України, визначено рекомендований склад мультидисциплінарної команди, члени якої виступають соціальними партнерами при розв'язанні низки освітніх проблем, зокрема й пов'язаних зі вихованням статі учнів підліткового віку. До складу такої команди мають входити не менше трьох осіб з числа таких працівників: фахівець із соціальної роботи, медичний працівник, юрисконсульт, психолог, лікар (гінеколог, дерматолог, венеролог, нарколог, інфекціоніст, реабілітолог тощо), фельдшер, сестра медична та інші, які працюють у штаті суб'єкта або

залучаються з інших установ, організацій, закладів.

Зауважимо, що важливим елементом системи соціального партнерства, що забезпечує її дієвість і мобільність, є механізм партнерських відносин, який характеризується постійним переговорним процесом, нормативно-правовим, організаційним забезпеченням, участю представників у розробці договорів і угод. Трактуючи положення Закону України «Про колективні договори і угоди» (1993 р.) [1], визначимо механізми налагодження соціального партнерства соціального педагога з батьками щодо виховання статі учнів підліткового віку: 1) постійний переговорний процес між суб'єктами виховного впливу, тобто батьків, соціального педагога та адміністрації школи; 2) постійно діючі органи (батьківські ради) з оптимізації процесу статевого розвитку і виховання дівчат підліткового віку; 3) установлення й дотримання процедур узгодження інтересів і позицій усіх учасників виховного процесу та ін.

Вивчення нормативно-правової бази уможливило виокремити ті державні документи, які власне розкривають сутність і організаційно-методичні засади співробітництва соціального педагога із батьками. Так, у своїй взаємодії з сім'єю соціальний педагог школи керується рядом законів України («Про державну допомогу сім'ям з дітьми» (1993 р.), «Про соціальні послуги» (2003 р.), «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» (2001 р.), «Про охорону дитинства» (2001 р.), постанов Кабінету Міністрів України («Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах» (2013 р.) та ін.

Так, Законом України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» визначено організаційні і правові засади соціальної роботи з сім'єю, розкрито зміст та порядок здійснення соціального обслуговування сімей, соціальної профілактики різних видів сімейного неблагополуччя, соціальної реабілітації та соціального інспектування [4].

Згідно із Законом України «Про соціальні послуги» соціальним педагогом школи сім'ї можуть надаватись такі соціально-педагогічні послуги: виявлення та сприяння розвитку різнобічних інтересів та індивідуальних потреб членів сім'ї, організація випереджаючого навчально-виховного процесу, спортивно-оздоровчої, технічної та культурно-мистецької діяльності родини тощо [3].

Варто наголосити на тому, що співпраця соціального педагога і сім'ї передбачена його кваліфікаційною характеристикою, яка відображена у Посадовій інструкції соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу [15]. Відповідно до положень документу саме соціальний педагог школи сприяє налагодженню взаємодії навчального закладу та сім'ї з метою адаптації дитини до вимог соціального середовища і створення умов для її сприятливого розвитку.

Окрім цього, Посадовою інструкцією соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу передбачені такі його професійні обов'язки: здійснення посередництва між освітньою установою і сім'єю, організація їх взаємодії та об'єднання зусиль з метою створення в соціальному середовищі умов для всебічного розвитку дітей, підлітків як особистостей, їх благополуччя в мікросоціумі; проведення соціально необхідної роботи щодо організації спілкування дітей, молоді, дорослих в сімейно-сусідських спільнотах; сприяння подоланню особистісних, міжособистісних, внутрішньосімейних конфліктів [15].

Дотримуючись окреслених кваліфікаційних характеристик соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу, звернімося до законодавчої бази, яка регламентує його діяльність щодо виховання статі учнів підліткового віку, а також уможливорює організацію співпраці із сім'єю у даному напрямі.

Так, згідно із положеннями Концепції формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у дітей та молоді, затвердженої Наказом Міністерства освіти і науки України (2004 р.) провідним завданням роботи суб'єктів спільної діяльності (соціального педагога, батьківської громади, медичних установ, соціальних служб для дітей та молоді, дитячих і молодіжних громадських організацій у тому числі) з учнями загальноосвітньої школи, зокрема й дівчатами підліткового віку, є формування у них культури здоров'я як інтегративної якості особистості і показник вихованості, що забезпечує певний рівень знань, умінь і навичок формування, відтворення та зміцнення здоров'я, і характеризується високим рівнем культури поведінки щодо власного здоров'я та здоров'я оточення [11].

Відтак, тенденція зменшення віку початку статевого життя і збільшення чисельності учнівської молоді проблематизується у Наказі МОН України від «Про основні орієнтири виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України» (2001 р.) [10]. Зокрема, у документі зазначено на нагальності профілактичної роботи, організованої передусім соціальним педагогом, практичним психологом, адміністрацією навчального закладу у тісній співпраці із батьками і громадськими організаціями. Серед пріоритетних напрямів профілактичної роботи виокремлено формування навичок безпечних статевої стосунків, відповідальної статевої поведінки і статевої контактів, розвитку статевої культури та поведінки учнів як основи створення сім'ї та усвідомленого батьківства.

У цьому зв'язку, зауважимо, що одними із напрямів роботи соціального педагога у процесі виховання статі, зокрема дівчат підліткового віку, є налагодження посередництва навчального закладу, сім'ї із медичними установами. Так, згідно із положеннями Наказу МОЗ України «Про організацію стаціонарної акушерсько-гінекологічної допомоги в Україні» (2003 р.) [13] медичні заклади (зклади амбулаторного типу – жіночі консультації, поліклініки, клініки дружньої до молоді, гінекологічні стаціонари тощо) можуть бути залучено до процесу статевого виховання задля:

- гігієнічного виховання дівчат підліткового віку щодо дотримання правил особистої гігієни, режиму праці, відпочинку, харчування;
- надання акушерсько-гінекологічної допомоги;
- упровадження в практику сучасних методів діагностики та лікування вагітних, гінекологічних хворих і осіб групи ризику;
- проведення роботи з питань контрацепції та профілактики абортів; Профілактика та лікування безпліддя;
- надання соціально-правової допомоги та ін.

У своїй діяльності соціальний педагог загальноосвітньої школи керується також положеннями Наказу Президента України «Про невідкладні додаткові заходи щодо зміцнення моральності у суспільстві та утвердження здорового способу життя» (2002 р.) [12]. Так, у напрямі оптимізації статевого виховання підростаючого покоління органам виконавчої влади у тісній співпраці із фахівцями соціальної сфери рекомендовано:

- Державному комітету України у справах сім'ї та молоді за участі вчителів і батьків сприяти позакласному вихованню та навчання учнівської молоді, активізації розвитку культурно-просвітницької роботи, фізичної культури і спорту в молодіжному середовищі, підтримці учнівського самоврядування, посиленню його ролі у збереженні моральності, утвердженні здорового способу життя молодого покоління;
- Державному комітету України у справах сім'ї та молоді за участі вчителів і батьків сприяти зміцненню морального авторитету та статусу жінки, матері, сім'ї як суттєвих факторів стабільності та злагоди в суспільстві та ін.

Зауважимо також на тому, що пріоритетні напрями профілактичної роботи фахівця у процесі виховання статі учнів визначено також Державним стандартом соціальної послуги профілактики (2015 р.) [7]. Серед іншого у документі виокремлено такі напрями первинної профілактичної роботи, як:

- підготовка до шлюбу (особливостей спілкування; виховання і розвитку дітей; формування подружніх і сімейних стосунків; планування сімейного бюджету, зокрема з урахуванням задоволення потреб дитини;
- попередження насильства в сім'ї та жорстокого поводження з дітьми); планування вагітності, відповідального батьківства, підвищення педагогічної компетентності отримувачів послуг у вихованні дитини підліткового або юнацького віку, шляхів та методів виправлення помилок виховання, що травмують дітей;
- навчання та просвіта з питань відповідальної поведінки в статевих та міжособистісних відносинах, ведення здорового способу життя, у тому разі збереження репродуктивного здоров'я; користування презервативом як індивідуальним засобом захисту від ІПСШ, зокрема, ВІЛ, у контексті попередження статевого шляху передачі інфекцій;
- профілактика соціально небезпечних захворювань тощо.

У рамках нашого дослідження варто зауважити на державних документах, у яких також певним чином розкрито зміст, обсяги, умови та порядок організації співробітництва соціального педагога із сім'єю.

Так, Державний стандарт соціальної послуги посередництва (медіації) (2016 р.) [8] застосовується для організації надання соціальної послуги сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах (у тому разі пов'язаних із вихованням дітей різної статі), моніторингу й контролю якості її надання. Згідно із положеннями Державного стандарту зміст соціальної послуги, що надається фахівцем соціальної сфери чи-то соціальним педагогом, при здійсненні співробітництва із сім'єю щодо виховання статі учнів підліткового віку може полягати наступному:

- надання допомоги у врегулюванні конфліктів (допомога в аналізі життєвої ситуації: визначення основних проблем, причин конфлікту, усвідомлення конфлікту, роз'яснення суті, можливих наслідків, шляхів розв'язання конфлікту, сприяння усуненню причин конфлікту, залучення інших фахівців за потреби);
- ведення переговорів (визначення позиційних інтересів, аналіз цілей сторін конфлікту в переговорах (особистих, групових), допомога у виробленні власної позиції сторони конфлікту у разі неповного розуміння ситуації);
- опрацювання шляхів та умов розв'язання конфлікту (визначення шляхів урегулювання

конфлікту; формування здатності особи/сім'ї самостійно долати свої труднощі, звертатись по допомогу у складних ситуаціях; сприяння в установленні зв'язків з іншими фахівцями, службами, організаціями, підприємствами, органами, закладами, установами тощо).

У процесі розв'язання утруднень, пов'язаних із статевим розвитком і виховання дівчат підліткового віку, соціальний педагог може спиратися й на положення Державного стандарту соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах (2016 р.) [9], затвердженого Наказом Міністерства соціальної політики України. Зокрема, у документі визначено, що фахівець у роботі з сім'ями має право: відвідувати сім'ю за місцем проживання з метою оцінювання її потреб і проблем; інформувати щодо питань, пов'язаних з наданням інших послуг і соціальної допомоги; надавати інформаційно-освітні матеріали, інструкції, буклети, листівки; ініціювати бесіди з членами сім'ї, особами з їх найближчого оточення (очно, телефоном); організувати та проводити сімейні групові наради, мережеві зустрічі; залучати сім'ю до участі у тренінгах, дискусіях, засіданнях за круглим столом, семінарах, лекціях та інших заходах; організувати та забезпечувати діяльність груп взаємодопомоги та ін.

Висновки... Отримані результати дослідження дозволяють констатувати, що урахування соціальним педагогом положень проаналізованих вище державних актів сприяє більш активному залученню батьків до процесу виховання статі учнів підліткового віку; консолідує зусилля суб'єктів виховного впливу на вироблення єдиних вимог до організації та здійснення даного процесу у межах загальноосвітньої школи, у позанавчальній сфері їх життєдіяльності, дозвілєвій активності та у сфері налагодження продуктивної міжстатевої взаємодії загалом. При цьому під «співробітництвом соціального педагога з сім'єю щодо виховання статі учнів підліткового віку» маємо розуміти складну структуру, що містить такі складові, як мету, завдання, функції, принципи, змістове і методичне забезпечення, цільовий, змістовно-технологічний і результативний компоненти.

Серед перспектив подальших наукових розвідок можемо виокремити обґрунтування методологічних і дидактичних засад співробітництва школи з батьками у справі виховання статі учнів; питання співпраці громадських і державних організацій та установ для активізації виховання статі та статевої просвіти учнів підліткового віку у позакласній і позашкільній роботі.

Список використаних джерел і літератури/References:

1. Закон України «Про колективні договори і угоди» від 01.07.1993, № 3357 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/> Закон України «Pro kolektyvni dohovory i uhody» vid 01.07.1993, № 3357 (*A Law of Ukraine «About Collective Agreements»*) [Electronic resource]. Mode of access: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/> [in Ukrainian].
2. Закон України «Про освіту» зі змінами та доповненнями від 23.03.1996 // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). 1996. № 34. ст. 451 / Закон України «Pro osvitu» zi zminamy ta dopovnenniamy» vid 23.03.1996 (*A Law of Ukraine «About Education»*), Vidomosti Verkhovnoi Rady URSR (VVR), 1996, Vol. 34 [in Ukrainian].
3. Закон України «Про соціальні послуги» від 19.06.2003, № 966-4 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/966-14/> / Закон України «Pro socialni posluhy» vid 19.06.2003, № 966-4 (*A Law of Ukraine «About Social Services»*) [Electronic resource]. Mode of access: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/966-14/> [in Ukrainian].
4. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» від 21.06.2001, № 2558-III [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.usha.org.ua/ / Закон України «Pro socialnu robotu z simiamy, ditmy ta moloddiu» vid 21.06.2001, № 2558-III (*A Law of Ukraine «About Social Work With Families, Children and Young People»*) [Electronic resource]. Mode of access: www.usha.org.ua/ [in Ukrainian].
5. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти (рішення колегії МОН України від 28.02.1996, №2/4-8) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://gymnasium45.edu.kh.ua/.../Концепції%20виховання/> / Kontsepcija vykhovannia ditei ta molodi u natsionalnii systemi osvity (rishennia koleghii MON Ukrainy vid 28.02.1996, №2/4-8) (*A Conception of Education of Children and Young People in the National Education System*) [Electronic resource]. Mode of access: <http://gymnasium45.edu.kh.ua/.../Концепції%20виховання/> [in Ukrainian].
6. Молчанова А. О. Соціальне партнерство в діяльності ПТНЗ: курс лекцій. К.: ТОК, 2007. 44 с. / Molchanova A. O. Sotsialne partnerstvo v diialnosti PTNZ : kurs lektzii (*A Social Partnership in the Activity of PTEE*), Kyiv, 2007, 44 p. [in Ukrainian].
7. Наказ Міністерства соціальної політики України «Державний стандарт соціальної послуги профілактики» від 10.08.2015, № 912 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z/> / Nakaz Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy «Derzhavnyi standart sotsialnoi posluhy profilaktyky» vid 10.08.2015, № 912 (*A Decree of Ministry of social politics of Ukraine «The State Standard of a Social Prophylaxis Service»*) [Electronic resource]. Mode of access: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z/> [in Ukrainian].
8. Наказ Міністерства соціальної політики України «Державний стандарт соціальної послуги посередництва (медіації)» від 12.09.2016, № 1243 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1243-16/> / Nakaz Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy «Derzhavnyi standart sotsialnoi posluhy poserednytstva (mediacii)» vid 12.09.2016, № 1243 (*A Decree of Ministry of Social Politics of Ukraine «The State Standard of a Social Mediation Service»*) [Electronic resource]. Mode of access: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1243-16/> [in Ukrainian].

9. Наказ Міністерства соціальної політики України «Державний стандарт соціального супроводу сімей (осіб), які опинилися у складних життєвих обставинах» від 22.04.2016, № 621 [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0621-16> / Nakaz Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy «Derzhavnyi standart sotsialnoho suprovodu simei (osib), yaki opynylisia u skladnykh zhyttevykh obstavynakh» vid 22.04.2016, № 621 (A Decree of Ministry of Social Politics of Ukraine «The State Standard of Social Accompaniment of Families (Persons) that Found Themselves in Difficult Vital Cases») [Electronic resource]. Mode of access: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0621-16> [in Ukrainian].

10. Наказ МОН України «Основні орієнтири виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів» від 31.10.2011, №1243 [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/1243> / Nakaz MON Ukrainy «Osnovni oriientyry vykhovannia uchniv 1–11 klasiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv» vid 31.10.2011, №1243 (A Decree of Ministry of Education and Science «Basic Orients of Education of Pupils from 1–11 Classes of General Educational Establishments») [Electronic resource]. Mode of access: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/1243> [in Ukrainian].

11. Наказ МОН України «Про затвердження Концепції формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у дітей та молоді» від 21.07.2004, № 605 [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/605> / Nakaz MON Ukrainy «Pro zatverdzhennia Kontsepcii formuvannia pozytyvnoii motyvatsii na zdorovyi sposib zhyttia u ditei ta molodi» vid 21.07.2004, № 605 (A Decree of Ministry of Education and Science «About the Confirmation of a Conception of Forming of a Positive Motivation on the Healthy Way of Life in Children and Young People») [Electronic resource]. Mode of access: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/605> [in Ukrainian].

12. Наказ Президента України «Про невідкладні додаткові заходи щодо зміцнення моральності у суспільстві та утвердження здорового способу життя» від 15.03.2002, №258/2002 [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/258/2002> / Nakaz Prezydenta Ukrainy «Pro nevidkladni dodatkovyi zakhody shchodo zmitsnennia moralnosti u suspilstvi ta utverdzhennia zdorovoho sposobu zhyttia» vid 15.03.2002, №258/2002 (An Order of President of Ukraine «About Urgent Additional Measures in Relation to Strengthening of Morality in Society and the Confirmation of Healthy Way of Life») [Electronic resource]. Mode of access: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/258/2002> [in Ukrainian].

13. Наказ МОЗ України «Про організацію стаціонарної акушерсько-гінекологічної допомоги в Україні» від 20.12.2003, № 620 [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/620> / Nakaz MOZ Ukrainy «Pro orhanizatsiiu statsionarnoi akushersko-hinekologichnoi dopomohy v Ukraini» vid 20.12.2003, № 620 (A Decree of Ministry of Health Protection of Ukraine «About an Organization of Stationary Obstetric-Gynecological Help in Ukraine») [Electronic resource]. Mode of access: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/620> [in Ukrainian].

14. Ничкало Н. Г. Науково-методичне забезпечення соціального партнерства. Професійно-технічна освіта. 2004. № 2. С. 15–16 / Nychkalo N. H. Naukovo-metodychne zabezpechennia sotsialnoho partnerstva (The Scientific and Methodical Providing of a Social Partnership), Profesiino-tekhnichna osvita, 2004, Vol. 2, pp. 15–16. [in Ukrainian].

15. Посадова інструкція соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://eduproj.net/posadova-instruktsiya-sotsialnogo-pedagoga-t1637.html> / Posadova instruktsiia sotsialnoho pedahoha zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu (An Official Instruction of Social Teacher of a General Educational Establishment) [Electronic resource]. Mode of access: <http://eduproj.net/posadova-instruktsiya-sotsialnogo-pedagoga-t1637.html> [in Ukrainian].

16. Постанова Кабінету Міністрів України «Державна національна програма «Освіта (Україна XXI століття)» від 03.11.1993, № 896 [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF> / Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Derzhavna natsionalna prohrma «Osvita (Ukraina XXI stolittia)» vid 03.11.1993, № 896 (A Resolution of Cabinet of Ministers of Ukraine «A State National Program «Education (Ukraine of the XXI Century)»)» [Electronic resource]. Mode of access: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF> [in Ukrainian].

17. McHale J. Coparenting and triadic dynamics in one- and two-child families. Paper presented at the International Conference on Infant Studies; Brighton, UK, 2000, pp. 176–186. [in English].

Дата надходження статті: «27» жовтня 2017 р.

Стаття прийнята до друку: «15» листопада 2017 р.

Рецензенти:

Дегтяренко Т. – доктор педагогічних наук, професор

Зданевич Л. – доктор педагогічних наук, професор

Приходько Анна – доцент кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, кандидат педагогічних наук, доцент, e-mail: ann_kv@ukr.net

Prykhodko Anna – assistant professor of the department of social pedagogics and management of social-cultural activity of Sumy State Pedagogical University named after A.S.Makarenko, candidate of pedagogical sciences, associate professor, e-mail: ann_kv@ukr.net

Цитуйте цю статтю як:

Приходько А. Нормативно-правові та концептуальні засади співробітництва соціального педагога з сім'єю щодо виховання статі учнів підліткового віку. *Педагогічний дискурс*. 2017. Вип. 23. С. 107–113.

Cite this article as:

Prykhodko A. Normative-Legal and Conceptual Principles of Cooperation of Social Pedagogue with Family as for the Education of Sex of Pupils-Teenagers. *Pedagogical Discourse*. 2017. Issue 23. pp. 107–113.